

Література

1. База даних «Здоров'я для всіх. Україна»: Офіційний сайт Центру медичної статистики МОЗ України. URL:<http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203> (дата звернення: 15.08.2019).
2. Головне управління статистики у Житомирській області. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 15.09.2019).
3. Гуцуляк В. М., Нечипоренко Г. Л., Шевченко В. О. Загальна медична географія світу : монографія. Київ, 1998. 178 с.

УДК 372.891

ІННОВАЦІЙНІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЇ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Р. П. Власенко¹, О. М. Черниш², Т. П. Мостінака³

^{1,2,3} - Житомирський державний університет імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Вимоги часу, стандарти, стереотипи, потреби суспільства вимагають від освітнього процесу постійного реформування. Наряду з освітніми цілями важливою метою сучасної школи є формування освіченої, та здорової особистості, особистості яка націлена на збереження власного здоров'я та здоров'я свого оточення через здорове довкілля, здорову планету. Здоров'я підростаючого покоління є запорукою основних джерел щастя, благополуччя та стабільності і розвитку суспільства в цілому. Саме тому наскрізною змістовою лінією вивчення усіх навчальних дисциплін середньої освіти є «Здоров'я і безпека», а серед 10 ключових компетентностей випускника згідно Концепції «Нова українська школа» є екологічна грамотність і здорове життя [8].

Забезпечення формування здоров'язберігаючої компетентності учасників освітнього процесу, націлення на основи здорового способу життя є здоров'язберігаючі технології навчання, які є предметом наукового пошуку багатьох освітян. Шляхи застосування здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі досліджували Л. Ващенко (готовність учителя до використання цих технологій) [2], С. Грімблат (їх використання у підготовці фахівців) [4], Т. Карасева [7] (сучасні аспекти реалізації окреслених технологій) та ін.

Однією з найактуальніших проблем сьогодення в Україні є збереження здоров'я підростаючого покоління. Водночас, доводиться констатувати, що незважаючи на значну увагу збоку суспільства здоров'я учнів постійно погіршується. Кількість здорових дітей у нашій країні, за різними даними, коливається від 4% до 10%. Вступаючи до школи, 85% дітей мають ті чи інші порушення соматичного та психічного характеру, зростає кількість дітей, які мають психоневрологічні захворювання, захворювання ендокринної системи та розлади сенсорних систем. На сьогоднішній день 36% учнів загальноосвітніх шкіл мають низький рівень фізичного розвитку, 34% – нижче середнього, 23% – середній, 7% – вище середнього і лише 1% високий. При цьому, аналіз останніх років викликає суттєве занепокоєння станом здоров'я дітей всіх вікових груп [1].

У зв'язку з вище зазначеним актуальним є пошук ефективних освітніх технологій, орієнтованих на підтримання, зміцнення та покращення стану здоров'я учнівської молоді.

Метою статті, що є частиною нашого дослідження є обґрунтування змісту поняття «інноваційні здоров'язберігаючі технології», застосування прийомів та методів при вивченні географії у школі.

Здоров'язберігаюча технологія – це сукупність засобів, методів, форм, методичних прийомів організації, проведення та управління навчально – виховним процесом, що спрямовані на збереження, формування та зміцнення здоров'я учнів [6].

Як зазначає І. Волкова [3], поняття «здоров'язберігаючі технології» об'єднують в собі всі напрями діяльності освітнього закладу, щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів. Під здоров'язберігаючими технологіями різні дослідники розуміють [3; 6]: «сприятливі умови навчання дитини у школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання); оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм); повноцінний та раціонально організований руховий режим».

Розглядаючи класифікацію існуючих технологій здоров'язбереження О.Ващенко виокремлює такі типи [2]: «- *здоров'язберігаючі* – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу, відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

- *оздоровчі* – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;

- *технології навчання здоров'ю* – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання небезпечними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;

- *виховання культури здоров'я* – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини».

На нашу думку, найбільший потенціал для реалізації існуючих освітніх технологій здоров'язбереження, які сприятимуть формуванню у учнів компетентностей здоров'язбереження мають такі шкільні предмети як географія, біологія, основи здоров'я та фізична культура. Здійснюючи огляд навчальної програми для 6-9 класів [9] можна сказати про широкі можливості застосування технологій здоров'язбереження на уроках географії. Для детальнішого огляду прикладів застосування таких освітніх технологій пропонуємо до розгляду дані таблиці.

Таблиця

Приклади застосування технологій здоров'язбереження на уроках географії

Клас	Теми	Здоров'язберігаючі технології
6 клас	Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Значення вод суходолу для природи і людини. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану.	Розробка проекту на тему «Вплив стану повітря на здоров'я людини» та впровадження за допомогою застосування технологій кооперативного навчання: робота в парах, в малих групах, ротаційних трійках. Розробка та впровадження ігрової методики, пам'яток при вивченні впливу якості води на здоров'я людини, застосування мінеральних лікувальних і столових вод, застосовуючи прийом «Карусель» [9]. Виготовлення пам'яток про лікарські рослини, отруйні рослини і тварини на прикладі природних комплексів своєї місцевості. Застосування прийому «Акваріум».

7 клас	Екологічні проблеми	Проведення заходу санітарно-гігієнічного характеру «Екологічні проблеми нашої країни» за допомогою прийому «Мікрофон». Написання статті у шкільну газету на тему «Екологічні проблеми нашої країни». При застосуванні роботи в парах застосування елементів рольових ігор (роль «вчителя» та «учня», «журналіста» та «особи, в якій беруть інтерв'ю», «експертів».
8 клас	Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Населення України та світу	Розробка проекту на тему: «Поширення по території країни негативних процесів, пов'язаних з рельєфом, тектонічною і геологічною будовою (зсуви, землетруси, карсти, обвали)», розробка пам'яток «Правила поведінки під час землетрусів». Проведення «Мозкового штурму». Проведення виховної години на тему «Здоровий спосіб життя та його вплив на репродуктивне здоров'я» у вигляді технології ситуаційного моделювання.
9 клас	Виробництво та постачання електроенергії Виробництво харчових продуктів, напоїв	Проведення виховного заходу на тему «Негативні наслідки впливу діяльності різних типів електростанцій на здоров'я людей» за допомогою прийому «Преса». Обговорення проблемних питань та суперечливих фактів за допомогою «Case-методу». Розробка проекту на тему: «Вплив на здоров'я людини харчових добавок (ароматизаторів, емульгаторів, барвників, підсилювачів смаку)» Проведення майстер-класу «Вчимося читати етикетку продукту»

Підбиваючи підсумки навчальної програми географії 6-9 класів, можемо стверджувати, що дана дисципліна є невід'ємною частиною формування цілісної картини світу і людини в ньому, формування розуміння у учасників освітнього процесу чітких уявлень про Всесвіт, землю як планету сонячної системи та Землю як «дім» для існування людини у Всесвіті, формування понять про здоров'я, здоровий спосіб життя та розуміння, що лише в здорових умовах довкілля можливе підтримання, зміцнення власного фізичного здоров'я. Здоров'язберігаючі технології навчання спрямовані на формування в учнів якостей особистості, які сприяють зміцненню та збереженню здоров'я, формуванню цінностей про здоров'я як надбання, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини та здоров'я довкілля, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Аналіз стану здоров'я дітей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://medprosvita.com.ua/analiz-stanu-zdorovya-ditejj-v-ukrayini/>
2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – №8. – С.1– 6.
3. Волкова І. В. Поняття «здоров'язберігаючі технології» та їх класифікація [Електронний ресурс] / І. В. Волкова – Режим доступу: <http://edu-post-diploma.kharkov.ua>.

4. Гримблат С. О. Здоровье сберегающие технологии в подготовке специалистов: [учебно-методическое пособие] / С. О. Гримблат, В. П. Зайцев, С. И. Крамской. – Харьков: Коллегиум, 2005. – 184 с.
5. Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі / Упоряд. О. Колонькова, О. Литовченко – К.; Шк. світ, 2009. –128 с.
6. Інноваційні технології при використанні здоров'язберігаючих прийомів на уроках [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/innovacijni-tehnologii-pri-vikoristanni-zdorovazbeigaucich-prijomiv-na-urokah-u-pocatkovij-lanci-111263.html>
7. Карасева Т. В.Современные аспекты реализации здоровьесберегающих технологий / Т. В. Карасева // Начальная школа. – 2005. – № 11. – С.75– – 78.
8. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
9. Навчальна програма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56127/>
10. Шевчук П., Фенрих П. Інтерактивні методи навчання : Навч. посібник / П. Шевчук, П.Фенрих – Щецін : WSAP, 2005. – 170 с.